

CHÙA KYAIKHTIYO (MYANMAR) - MỘT KIẾN TRÚC PHẬT GIÁO ĐỘC ĐÁO

TS. BÙI THỊ ANH VÂN*

“Đá Vàng” - Nguồn: <http://www.daophatngaynay.com>

Nhiều người dân Myanmar tin rằng, ngôi chùa linh thiêng của họ được xây dựng trong thời gian đức Phật còn sống, tức là hơn 2400 năm cách ngày nay. Tuy nhiên, theo một số nghiên cứu, công trình kiến trúc Phật giáo này được xây dựng thời vua Tissa (trị vì ở Myanmar thế kỷ XI)¹. Do đó, lịch sử ra đời của chùa Kyaikhtiyo thực sự vẫn còn là một ẩn số đối với các nhà nghiên cứu về lịch sử - văn hoá Myanmar truyền thống.

Theo ngôn ngữ của người Môn, từ “kyaik” có nghĩa là “chùa” và “yo” có nghĩa là “để thực hiện trên đầu của ẩn sĩ”; từ “hti” có nghĩa là “nhà ẩn sĩ”. Như vậy, “Kyaik-htiyo” có nghĩa là “Ngôi chùa trên đầu của một ẩn sĩ”.

* Trường Đại học Nội vụ

Theo truyền thuyết, trong tòa Bảo tháp được xây dựng trên tảng Đá Vàng còn lưu giữ sợi tóc của đức Phật. Để bảo quản sợi tóc Phật, vị ẩn sĩ đã nhét nó vào trong búi tóc của mình. Trước khi qua đời, ẩn sĩ Taik Tha đã trao lại cho nhà vua, với mong muốn Thánh tích của Phật sẽ được giữ gìn và tôn vinh trong một tảng đá có hình dạng như đầu của vị ẩn sĩ. Nhà vua vốn là con trai của thần Zagwi (vị thần Nat) và Naga (Sea Dragon - Long vương), nên ông có sức mạnh để tìm thấy tảng đá như ý muốn ở dưới đáy biển. Đức vua đã tạo nên một con thuyền mang đá từ đại dương vào núi. Và, khi đá được vận chuyển tới nơi, chiếc thuyền cũng biến thành đá². Ngày nay, trên đỉnh núi Kyaikhtiyo, một trong số những hòn đá đã được tìm thấy có hình dạng giống như một con thuyền. Người ta đã xây dựng gần đó chùa Kyaukthanban để ghi nhớ về

con thuyền chở đá năm nào, vì vậy, ngôi chùa này còn được gọi là tháp Thuyền Đá.

1. Quần thể kiến trúc chùa Kyaikhtiyo

Chùa Kyaikhtiyo (chùa Đá Vàng) tọa lạc trên đỉnh núi Kyaikhtiyo (còn gọi là Kelasa), gần thị trấn Kyaikhtiyo, quận Thaton, bang Mon. Vị trí đó thuộc sườn núi Paung-Laung của dãy núi Đông Yoma, ở độ cao khoảng 1.100m so với mực nước biển. Đây là một quần thể kiến trúc tôn giáo, gồm chùa (pagoda), hòn Đá Vàng (Golden Rock) và Bảo tháp (stupa) được đặt trên Đá Vàng.

Chùa Kyaikhtiyo

Đứng dưới chân núi, người ta chỉ quan sát được duy nhất phần đá chớm nhô ra phía bên ngoài. Tuy nhiên, dọc theo đường lên đỉnh núi, có nhiều chùa, tháp, đền thờ thần Nat (biểu tượng được tôn thờ ở Myanmar cùng với Phật). Có thể thấy, chùa Kyaikhtiyo là một quần thể kiến trúc thống nhất.

Trên đỉnh núi là chùa Kyaikhtiyo. Hai bên lối vào chùa có hai con sư tử khổng lồ (Chinthes), đóng vai trò canh gác các đền, chùa. Chùa Kyaikhtiyo được xây dựng phía trước của hòn Đá Vàng, khuôn viên được thiết kế hình chữ nhật và khá rộng (Khách hành hương có thể tổ chức nhiều hoạt động tôn giáo cũng như giải trí lành mạnh khác nhau cùng lúc trong khuôn viên của chùa).

Ngôi chùa Kyaikhtiyo cao khoảng 30m. Trong vòm các tượng Phật được đặt ở chùa, có một số pho tượng được Phật tử đính hàng nghìn viên đá quý, vài trăm viên kim cương cùng hàng trăm chiếc chuông vàng. Ở một không gian hẹp của chùa là một vòng tròn gồm tám cổng chiêng (tượng trưng cho khoảng thời gian trong tuần của người Môn) với bốn bức tượng của thần Nat và các thiên sứ ở trung tâm. Chùa có những khu vực riêng biệt cho các nhà sư, đàn ông và phụ nữ.

Trong không gian rộng lớn của chùa Kyaikhtiyo, một bầu không khí của lòng mộ đạo bao trùm, với hình ảnh các tín đồ rì rầm lời cầu nguyện ngày đêm cùng ánh sáng của những ngọn nến lung linh, huyền ảo.

Đá Vàng và Bảo tháp Kyaikhtiyo (tháp Đá Vàng)

Phía Tây của chùa Kyaikhtiyo là hòn Đá Vàng. Đó là một khối đá granite lớn, tròn như quả trứng. Nghiên cứu của Ruth A. Manieri cho biết³, hòn đá này có chiều cao khoảng 7,6m, đứng trên một nền đá tự nhiên.

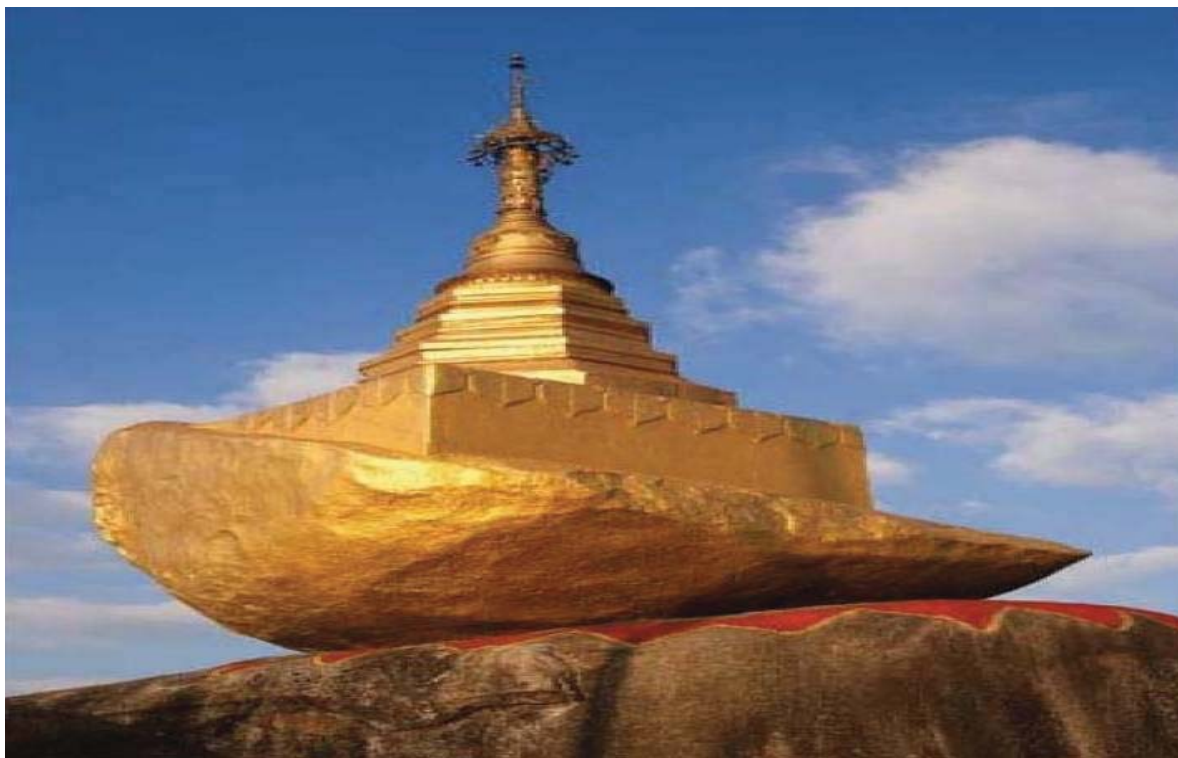
Đã hơn hai nghìn năm trôi qua, Đá Vàng vẫn an tọa một cách chên vênh trên vách núi Kyaikhtiyo. Người ta nói rằng, nhờ có Thánh tích của Phật tổ, tảng Đá Vàng đã được giữ cân đối trên vách núi hàng nghìn năm qua. Tảng đá granite này nằm trên một mặt phẳng nghiêng và diện tích tiếp xúc là vô cùng nhỏ, chỉ khoảng 78cm². Đá Vàng và nền của nó tách biệt độc lập với nhau, một nửa chiều dài của tảng đá nhô ra và phần còn lại được nằm ở phía cuối của bề mặt dốc của đá, tạo thành phương thẳng đứng với thung lũng bên dưới. Dường như chỉ một cơn gió mạnh, tảng đá sẽ trượt ra khỏi vị trí mà nó đã trấn giữ trong nhiều thế kỷ qua. Nhìn ở góc độ nghệ thuật, đã có ý kiến cho rằng, Đá Vàng "là một trong những tác phẩm nghệ thuật thăng bằng hoàn hảo, kỳ thú của tự nhiên"⁴ và "nó có thể được coi là một trong những kỳ quan của thế giới"⁵.

Sự vững chắc của Đá Vàng trên một vị trí chên vênh như vậy dường như đang thách thức với thiên nhiên. Người ta không biết thực sự tự nhiên, bằng cách nào, đã giữ tảng đá ở vị trí bấp bênh đó, mặc dù thiên tai, động đất dữ dội đã xảy ra không ít. Chính bởi vị trí đặc biệt của Đá Vàng, người dân địa phương gọi nó là hòn đá thiêng. Nhiều người đến đây đã thốt lên rằng: "Điều đáng nói là khoảng cách giữa khái niệm và thực tế rất lớn, điều này tạo ra niềm hứng thú và cảm phục cho mọi người như khi chính ta đang đứng trước Angkor vĩ đại"⁶.

Trên đỉnh chóp của Đá Vàng là một tháp nhỏ hình chuông. Người ta gọi đó là Bảo tháp Kyaikhtiyo (cao khoảng 7,3m)⁷ - Nơi được cho là cất giữ Thánh tích của Phật tổ. Theo các nghiên cứu, tháp Kyaikhtiyo được phủ kín bởi 9.300 lá vàng với tổng khối lượng là 500kg. Trên đỉnh tháp, người ta treo một lá cờ đuôi nheo được làm hoàn toàn bằng vàng, khảm kín với 5.448 viên kim cương và 2.317 viên đá quý, treo xung quanh là 1.065 chiếc chuông vàng và 421 chiếc chuông bạc. Có thể nói, Bảo tháp Kyaikhtiyo là một tuyệt tác nghệ thuật.

Cách Đá Vàng 300m, có một tảng đá mang hình hài một chiếc thuyền. Theo truyền thuyết, đây là một vị thần giúp cho tảng đá granite đứng vững một cách cheo leo bên sườn núi. Ở đây có tháp Kyaukthanban, còn được gọi là tháp Thuyền Đá. Kyaukthanban cũng là một địa điểm mà người hành hương thường đến chiêm bái đức Phật.

Đá Vàng là điểm thu hút chính cho những người hành hương cầu nguyện ở chùa. Có thể nhận định rằng, chùa Kyaikhtiyo là điểm tuyệt vời

“Thuyền Vàng” - Nguồn: Tác giả cung cấp

để thu hút thiền định và du lịch nhiều nhất ở tỉnh Môn bởi sở hữu tảng Đá Vàng vô giá. Năm 2001, hòn Đá Vàng mới được mạ vàng và Bảo tháp cũng được trùng tu. Một hình hoa sen được vẽ trong các lá vàng, bao quanh dưới chân của tảng đá. Để không ảnh hưởng đến sự ổn định của Đá Vàng, người ta đã sử dụng giàn giáo làm bằng ống thép. Được biết, từ lúc Đá Vàng và Bảo tháp được trùng tu lại, khoảng trống giữa mặt đáy hòn đá và đỉnh đồi không còn nữa.

Bên cạnh Đá Vàng, người ta xây dựng một quảng trường lớn. Tại đây, đã có nhiều cơ sở chuyên kinh doanh các loại đồ dùng tôn giáo, trong đó có cả những lá vàng dát mỏng để phục vụ khách hành hương, với sự tôn kính, họ đã dính nhiều lá vàng lên bề mặt đá, khiến tảng đá xuất hiện với nhiều sắc thái khác nhau.

2. Hành hương đến chùa Kyaikhtiyo linh thiêng

Du khách có thể đi bằng xe hơi hoặc tàu hỏa từ Yangon đến trại Kinpun ở chân núi Kyaikhtiyo. Từ Kinpun, theo con đường mòn dài khoảng 12 - 13 km để leo lên đỉnh núi. Đến năm 1999, đã có đường núi trải nhựa, dành cho xe cơ giới vượt qua các ngọn đồi và những vạt rừng từ Kinpun đến khu trại cao hơn là Yathetaung (nay là trạm xe buýt). Tính từ

đây, quãng đường leo núi được giảm đáng kể, chỉ còn 1,2 km (khoảng 45 phút).

Gần đây, người dân Myanmar đã xây dựng thêm nhiều đền, chùa dọc theo đường lên chùa Kyaikhtiyo. Do đó, hầu hết khách hành hương đến chùa Đá Vàng đều chọn cách đi bộ nhiều cây số, theo con đường mòn truyền thống, để ghé thăm những điểm di tích này. Có thể nói, quãng đường dài leo núi cũng là một thử thách thú vị với du khách khi đến đây.

Từ quần thể kiến trúc to lớn của chùa Đá Vàng, trải dài xuống chân núi, theo bốn hướng chính, người ta xây dựng tất cả bốn dãy cầu thang, có mái ngói che phủ, để tín đồ Phật giáo và khách hành hương có thể dễ dàng lên thăm di tích. Trong đó, dãy ngắn nhất là 104 bậc và dài nhất là 175 bậc.

Mặc dù đường đi khó khăn, nhưng, hàng ngàn khách hành hương vẫn nườm nượp kéo đến đây, bởi được chinh phục Kyaikhtiyo, được chạm tay vào Đá Vàng vốn là ước mơ trong cả cuộc đời của nhiều người dân Myanmar nói riêng và khách thập phương nói chung.

Nhiều Phật tử ở Myanmar hành hương đến đây để được chiêm bái ngôi chùa thiêng và cầu nguyện về một cuộc sống đủ đầy. Và, khi ánh mặt trời rực rỡ chiếu sáng lên Đá Vàng, những người hành hương

cũng bắt đầu cầu nguyện với hy vọng, Phật tử sẽ giúp lời nguyện cầu của mình trở thành hiện thực, giống như sự bền vững của Đá Vàng mà Ngài đã giữ cho nó “cheo leo” bên vách núi hàng nghìn năm qua. Những người hành hương thực hiện các nghi thức thờ cúng, lễ bái rất thành tâm. Cho dù nghèo khó đến đâu, người dân vẫn dành dụm, chắt chiu để mua những lá vàng nhỏ dán lên Đá Vàng như một sự sùng kính đối với Phật tử. Nhiều người Myanmar tin rằng, nếu bất kỳ ai có thể cố gắng hành hương ba lần liên tiếp trong 1 năm đến hòn đá thiêng, người đó sẽ được ban phước với sự giàu có và nổi tiếng.

Còn với khách du lịch, tuy không phải là Phật tử sùng đạo, nhưng sau một chặng đường dài với những chuyến xe tải, xe buýt, đi bộ ngược dốc núi đầy khó khăn, khi đặt chân tới chùa Kyaikhtiyo, họ cũng có cảm giác thanh thản, nhẹ nhàng bởi không gian ở đây rất dỗi yên tĩnh, thanh bình. Theo một cách riêng, dường như họ đã hoàn thành một cuộc hành hương tôn giáo của mình.

Khi leo lên tới đỉnh núi, dường như tất cả sự mệt mỏi của du khách biến mất, bởi không khí, cảnh quan, hương vị rất khác. Một khung cảnh tuyệt đẹp đã chờ đợi ở đó, đặc biệt là lúc bình minh và hoàng hôn. Vào những ngày đẹp trời, người ta có thể thấy biển Andaman sáng lấp lánh ở phía xa.

Một ngày mới ở chùa Đá Vàng được bắt đầu bằng buổi kinh sớm của các nhà sư, vào khoảng bốn giờ sáng. Trong không khí mát lạnh khi màn đêm đang dần tan là những tiếng cầu nguyện của các tín đồ Phật giáo. Lúc bình minh mới hé lộ, ánh sáng mặt trời phản chiếu qua các đám mây bao quanh những đỉnh núi thấp hơn ở bên dưới như bùng lên, tạo nên nhiều mảng màu rực rỡ. Rồi ở phía chân trời xa xa, mặt trời từ từ xuất hiện và len qua những ngọn núi xanh thẳm. Khung cảnh ở chùa Đá Vàng thật ngoạn mục. Tầng đá thiêng giát vàng óng ả, thần tiên và đầy uy lực.

Buổi chiều, khi hoàng hôn buông xuống, khung cảnh ở Đá Vàng thật đặc biệt và lãng mạn. Bức tranh chùa Kyaikhtiyo lúc này được pha trộn bởi nhiều sắc màu, đặc biệt với màu vàng nhạt, xám, hồng, màu xanh lá cây tinh tế và có cả màu xanh dương âm đạm. Khi đêm đến, những ánh đèn vàng sáng lấp lánh bởi làn khói hương, trong những lời nguyện cầu, khung cảnh ở Đá Vàng càng trở nên lung linh, đầy mê hoặc.

Chùa Kyaikhtiyo đã trở thành đích đến phổ biến đối với các cuộc hành hương của Phật tử và khách

du lịch. Cao điểm của mùa hành hương là khoảng thời gian từ tháng Mười năm trước đến tháng Ba năm sau. Có một điểm đáng chú ý khi hành hương đến đây, là chỉ đàn ông được phép vượt qua một cây cầu bắc qua vực thẳm để dán những lá vàng hình vuông lên bề mặt của Đá Vàng. Với nghi thức tôn kính này, cho đến ngày nay, người phụ nữ vẫn chưa được phép làm. Họ chỉ có thể lạng lẽ đặt lễ vật lên bàn thờ, rồi quỳ trên nền đất, cầu nguyện hàng giờ trong khói hương mờ ảo tại chùa Kyaikhtiyo.

Hàng năm, vào ngày trăng tròn tháng Tabauing (tháng 12 theo lịch Myanmar và rơi vào tháng 3 Dương lịch) là một dịp đặc biệt đối với những người hành hương. Vào thời điểm này, người ta thắp chín ngàn ngọn nến để tưởng nhớ đức Phật. Với những bộ áo choàng màu vàng nghệ và tím, từng đoàn sư diễu hành trong bầu không khí trang trọng. Xung quanh rất nhiều khách hành hương và Phật tử vận những bộ trang phục truyền thống theo kiểu longyi và htamein của người Myanmar.

Có thể nói, quần thể kiến trúc chùa Kyaikhtiyo, với điểm nhấn hòn Đá Vàng là tổng hòa giữa bàn tay, khối óc con người với sự sắp đặt một kiệt tác của nghệ sĩ điêu khắc thiên nhiên. Trải qua hàng nghìn năm tồn tại một cách lạ lùng ở vách núi, Đá Vàng đã đi vào tâm tưởng người dân, trở thành một linh vật thiêng liêng và tạo nên sức hút mạnh mẽ của điểm đến này./.

B.T.A.V

Chú thích:

- 1- Robert Reid, Michael Grosberg (2005). Myanmar (Burma), *Lonely Planet*, tr. 147 - 149.
- 2- Theo: Office of Strategic Studies, Ministry of Defence (2000), *Political situation of Myanmar and its role in the region*, Union of Myanmar, tr. 87; - Robert Reid, Michael Grosberg (2005), Myanmar (Burma), *Lonely Planet*, tr. 147 - 149.
- 3- Ruth A. Manieri (2006), *The Myanmar Maneuver*, Author House, tr. 175 - 176.
- 4- Minh Anh, “Chênh vênh ngôi chùa trên Hòn Đá Vàng ở Myanmar”, <http://dulich.dantri.com.vn/du-lich>.
- 5- Maha Thera, “Kyaikhtiyo - The Golden Rock Stupa”, http://www.newsfinder.org/site/more/kyaikhtiyo_the_golden_rock_stupa/.
- 6- “Kiệt tác chùa Núi Vàng Myanmar (Mien Dien)”, <http://www.bachhac.net/slideshow/chuavang>.
- 7- “Kyaikhtiyo: The Golden Rock That Balances on a Hair”, <http://www.jadedragon.com/articles/wsea0402.htm>.